

KAFKASYA'NIN SOSYO-EKONOMİK KİMLİĞİ

İngilizce'den derleyen ve çeviren: Mustafa Özkaya

I. BÖLÜM

KUZEY KAFKASYA'NIN EKONOMİK GÖSTERGELERİ

Nüfus: 17,758,000.

En büyük şehir: Rostov-on-Don (1,024,000)

Moskova'dan Rostov-on-Don'a uçakla gidiş: 1.5 saat.

Moskova'ya göre saat farkı: Yok

Şehirlerdeki nüfus: % 56

Kırsal bölgelerdeki nüfus: % 44

Yüzölçümü: 355,100 km² (Yaklaşık olarak Almanya büyüklüğünde)

Km²'ye düşen kişi sayısı: 50

İklim kuşağı: Bozkırlar, kurak bozkırlar, yarı çöl; Güney sınırında dağlık iklim kuşağı.

Sosyo-ekonomik göstergeler:

Kuzey Kafkasya, bölgesinde etnik tansiyonun yüksek olduğu sorunlu bölgelerden biri. Ülke geneli ele alınacak olursa, ekonomik canlılığın ortalamasının çok gerisinde olduğu görülür. Kişi başına düşen Gayri Safi Milli Hasıla Rusya Federasyonu'ndaki ortalamasının ancak yarısına ulaşabilmektedir. Buna paralel olarak, verimlilik ve ücretler de düşük bir seyir izlemektedir. Yine de tarım alanındaki istihdam oranı, ülke ortalamasının oldukça üstündedir.

Bölgedeki kadın ve erkeklerin ortalama yaşam süreleri, Rusya'nın genel ortalamasına eşit. Nüfus göçü, insanların başka bir yerde çalışmak üzere bu bölgelerden ayrılmak için fırsat kollamaları ve yüksek işsizlik oranı gibi bazı faktörler, bölge içindeki sorunlar yumağının fazla olduğuna işaret eden göstergelerdir.

<i>Kuzey Kafkasya</i>	<i>Kuzey Kafkasya'ya ait rakamlar</i>	<i>Rusya ortalaması</i>	<i>Rusya ortalamasına göre oranı</i>
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Geçen ay tümüyle ödenen maaş yüzdesi	54	49	110
Tüketici malları, (%) (VCR dahil)	34	34	100
Hane halkı ekonomisi kötü olmayanlar (%)	44	45	98
Milli ekonomisi kötü olmayanlar (%)	17	19	89
GSMH 1995 (Milyar Ruble)	88,663	127,531	70
Maaş düzeyleri (1000 Ruble/Ay), 1995	300	472	63
Endüstriyel verimlilik (Milyon Ruble /Çalışan)	37	66	57
Kişi başına düşen GSMH (Milyon Ruble)	5	10	53
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İş bulmak için başka yere gitmeye hazır olanlar (%)	20	17	118

İşinden memnun olanlar (%)	52	50	105
İstihdam edilmiş işgücü (%)	88	91	97
Geçen ay yeni bir işe girmiş olanlar (%)	17	19	89
Hizmet sektörünün istihdamdaki oranı (%)	41	49	84
Yeni özel sektörün işverenleri (%)	19	23	83
SOSYAL YAPI VE İSTİKRAR			
Ortalama yaşam süresi (erkek)	60	58	103
Düzenli gazete okuyanlar (%)	68	67	101
Ortalama yaşam süresi (kadın)	73	72	101
Yaşam şartlarını katlanılabilir bulanlar (%)	49	52	95
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	109	126	87
Gelecek yıl yaşam şartlarının iyileşeceğini umanlar (%)	18	21	86
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	145	179	81
Nüfus artış hızı (%)	-2	-6	--

Bölgeler

Krasnodar Kray (Nüfus: 5,066,000) Başkent: Krasnodar (756,000)	Kabardey-Balkar Cumhuriyeti (Nüfus: 789,500) Başkent: Nalçık (258,000)
Rostov Oblastı (Nüfus: 4,414,700) Başkent: Rostov-on-Don (1,024,000)	Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyeti (Nüfus: 664,200) Başkent: Vladikavkaz (325,000)
Stavropol Kray (Nüfus: 2,671,800) Başkent: Stavropol (337,000)	Adıgey Cumhuriyeti (Nüf. 449,000) Başkent: Maykop (176,000)
Dağıstan Cumhuriyeti (Nüfus: 2,121,200) Başkent: Mahaçkale (370,000)	Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti (Nüfus: 436,100) Başkent: Çerkesk (120,000)
İnguşetya Cumhuriyeti (Nüfus: 303,500) Başkent: Nazran	

Çeçenistan Cumhuriyeti (Nüfus: 862,200) Başkent: Grozny (350,000 - tahmini)

Krasnodar Kray

Nüfus	5,066,000	Başkent	Krasnodar (756,000)
Şehirlerdeki nüfus	54	Kırsal bölgelerdeki nüfus	46
Yüzölçümü (km ²)	76,000	Km ² 'ye düşen insan sayısı	66
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	1	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	106	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	48

Göstergeler	Krasnodar'a ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
GSMH 1995 (milyar ruble)	30,943	8,866*	349
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	6	5	123
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	41	37	111
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	325	300	108
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam halindeki işgücü (%)	91	88	103
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	116	109	106
Ortalama yaşam süresi (kadın)	73	73	100
Ortalama yaşam süresi (erkek)	59	60	99
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	98	145	68

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için geçerlidir = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Rostov Oblastı			
Nüfus	4,414,700	Başkent	Rostov-on-Don (1,024,000)
Şehirlerdeki nüfus	68	Kırsal bölgelerdeki nüfus	32
Yüzölçümü (km ²)	100,800	Km ² 'ye düşen insan sayısı	44
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-4	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	23
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	72	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	28

Göstergeler	Rostov'a ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
GSMH 1995 (milyar ruble)	26,339	8,866	297
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	6	5	118
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	329	300	110
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	37	37	98
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam halindeki işgücü (%)	92	88	104
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	196	145	135

Her 10.000 kişiye düşen hastane yatağı	118	109	108
Ortalama yaşam süresi (erkek)	59	60	99
Ortalama yaşam süresi (kadın)	72	73	99

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için geçerlidir = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Stavropol Kray			
Nüfus	2,671,800	Başkent	Stavropol (337,000)
Şehirlerdeki nüfus	54	Kırsal bölgelerdeki nüfus	46
Yüzölçümü (km ²)	66,500	Km ² 'ye düşen kişi sayısı	40
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	19
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	22	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	31

<i>Göstergeler</i>	<i>Kray rakamları</i>	<i>Kuzey Kafkasya ortalaması</i>	<i>Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)</i>
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
GSMH 1995 (milyar ruble)	18,172	8,866*	205
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	55	37	146
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	7	5	136
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	313	300	104
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam halindeki işgücü (%)	91	88	103
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Ortalama yaşam süresi (erkek)	61	60	102
Ortalama yaşam süresi (kadın)	73	73	100
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	98	109	90
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	110	145	76

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için geçerlidir = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Dağıstan Cumhuriyeti			
Nüfus	2,121,200	Başkent: Mahaçkale (370,000)	
Şehirlerdeki nüfus	42	kırsal bölgelerdeki nüfus	58
Yüzölçümü (km ²)	50,300	km ² 'ye düşen insan sayısı	41
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-	temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	24
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	-	temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	12

Göstergeler	Dağıstan'a ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	172	300	57
GSMH 1995 (milyar ruble)	4,148	8,866	47
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	2	5	41
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	14	37	37
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam halindeki işgücü (%)	78	88	88
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Ortalama yaşam süresi (erkek)	66	60	110
Ortalama yaşam süresi (kadın)	75	73	103
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	147	145	101
Hastanelerdeki her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	85	109	78

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için geçerlidir = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Çeçenistan Cumhuriyeti¹			
Nüfus	862,200	Başkent	Grozni (350,000 tahmini.)
Şehirlerdeki nüfus	37	Kırsal bölgelerdeki nüfus oranı	64
Yüzölçümü (km ²)	-	Km ² 'ye düşen kişi sayısı	-
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	-	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm):	-

Göstergeler	Çeçenistan'a ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
GSMH 1995 (milyar ruble)	-	8,866	-
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	-	300	-
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	-	37	-
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	-	5	-
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam halindeki işgücü (%)	-	88	-

¹ Çeçenistan, 1991'de Rusya'dan bağımsızlığını ilan ettikten sonra adını Çeçen-İnguş Cumhuriyeti olarak deklare etti. İnguşetya'nın referandumla ayrılıp Rusya Federasyonu'na dahil olmasından sonra cumhuriyetin adı Çeçen-İçkerya Cumhuriyeti oldu. (Editör-FT)

<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	153	145	106
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak yasağı	-	109	-
Ortalama yaşam süresi (erkek)	-	60	-
Ortalama yaşam süresi (kadın)	-	73	-

* Her bir Cumhuriyet (Oblast veya Krai) için anlamındadır = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Kabardey-Balkar Cumhuriyeti				
Nüfus	789,500		Başkent	Nalçık (258,000)
Şehirlerdeki nüfus	58		Kırsal bölgelerdeki nüfus	42
Yüzölçümü (km ²)	12,500		Km ² 'ye düşen insan sayısı	63
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2		Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	29		Temmuz ayı ortalama yağış oranı, (mm)	32

Göstergeler	Kabardey Balkar'a ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	237	300	79
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	26	37	70
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	3	5	66
GSMH 1995 (milyar ruble)	2,627	8,866*	30
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam oranı (%)	85	88	97
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	172	145	119
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	119	109	109
Ortalama yaşam süresi (erkek)	63	60	104
Ortalama yaşam süresi (kadın)	75	73	103

* Her bir Cumhuriyet (Oblast veya Krai) için anlamındadır = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Kuzey Osetya -Alanya Cumhuriyeti				
Nüfus	664,200		Başkent	Vladikavkaz (325,000)
Şehirlerdeki nüfus	69		Kırsal bölgelerdeki nüfus	31
Yüzölçümü (km ²)	8,000		Km ² 'ye düşen insan sayısı	83

Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	15	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	115

Göstergeler	Kuzey Osetya'ya ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	245	300	82
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	4	5	70
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	23	37	60
GSMH 1995 (milyar ruble)	2,329	8,866*	26
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam edilmiş işgücü (%)	76	88	86
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	286	145	197
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	126	109	116
Ortalama yaşam süresi (kadın)	74	73	102
Ortalama yaşam süresi (erkek)	60	60	99

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için anlamındadır = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Adıgey Cumhuriyeti			
Nüfus	449,000	Başkent: Maykop	(176,000)
Şehirlerdeki nüfus	54	Kırsal bölgelerdeki nüfus	46
Yüzölçümü (km ²)	7,600	Km ² 'ye düşen insan sayısı	59
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	-	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	-

Göstergeler	Adıgey'e ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	296	300	99
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	4	5	81

Endüstriyel verimlilik (milyon ruble /çalışan)	29	37	78
GSMH 1995 (milyar ruble)	1,841	8,866*	21
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam oranı (%)	88	88	100
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	164	145	113
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	112	109	103
Ortalama yaşam süresi (erkek)	74	73	101
Ortalama yaşam süresi (kadın)	61	60	101

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için anlamındadır = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti				
Nüfus	436,100		Başkent	Çerkesk (120,000)
Şehirlerdeki nüfus	46		Kırsal bölgelerdeki nüfus	54
Yüzölçümü (km ²)	14,100		Km ² 'ye düşen insan sayısı	31
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2		Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	-		Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	-

Göstergeler	Karaçay-Çerkes'e ait rakamlar	Kuzey Kafkasya ortalaması	Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	260	300	87
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	31	37	83
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	4	5	78
GSMH 1995 (milyar ruble)	1,702	8,866*	19
<i>Çalışma hayatındaki hareketler</i>			
İstihdam edilmiş işgücü (%)	76	88	86
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	157	145	108
Ortalama yaşam süresi (erkek)	64	60	106
Ortalama yaşam süresi (kadın)	76	73	104
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	103	109	94

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için geçerlidir = Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

İnguşetya Cumhuriyeti			
Nüfus	303,500	Başkent	Nazran
Şehirlerdeki nüfus	41	Kırsal bölgelerdeki nüfus	59
Yüzölçümü (km ²)	-	Km ² 'ye düşen insan sayısı	-
Ocak ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	-2	Temmuz ayı ortalama hava sıcaklığı (santigrad)	22
Ocak ayı ortalama yağış oranı (mm)	-	Temmuz ayı ortalama yağış oranı (mm)	-

<i>Göstergeler</i>	<i>İnguşetya'ya ait rakamlar</i>	<i>Kuzey Kafkasya ortalaması</i>	<i>Kuzey Kafkasya ortalamasına oranı (%)</i>
<i>Ekonomik rekabet yeteneği</i>			
Maaş düzeyleri (1000 ruble/ay) 1995	233	300	78
Kişi başına düşen GSMH (milyon ruble)	2	5	40
Endüstriyel verimlilik (milyon ruble/çalışan)	13	37	34
GSMH 1995 (milyar ruble)	563	8,866*	6
<i>Çalışma piyasasındaki hareketler</i>			
İstihdam oranı (%)	55	88	62
<i>Sosyal yapı, mahrumiyet ve istikrar</i>			
Ortalama yaşam süresi (erkek)	65	60	109
Ortalama yaşam süresi (kadın)	78	73	106
Hastanelerde her 10.000 kişiye düşen yatak sayısı	56	109	51
Her 10.000 kişi arasında yüksek öğretim gören öğrenci sayısı	32	145	22

* Her bir cumhuriyet (Oblast veya Kray) için geçerlidir = Bu rakam Kuzey Kafkasya'nın toplam GSMH'nin onda birine eşittir.

[CENTRE FOR THE STUDY OF PUBLIC POLICY](#)'nin yayınladığı [bu veriler](#) Ajans Kafkas için Mustafa Özkaya tarafından derlenerek Türkçe'ye aktarıldı.